

паэты планеты

Генрых Гайнэ

Выбраныя вершы

*Пераклад з нямецкай
Ігара Крэбса*

Мінск
Выдавец Зміцер Колас
2016

УДК 821.112.2-1
ББК 84(4Нем)-5
Г14

Серыя заснаваная ў 2016 годзе.

Рэдкалегія серыі:

Л. Баршчэўскі, Зм. Колас, В. Сёмуха,
А. Хадановіч, Г. Янкута

Пераклад зроблены паводле выданняў:

Heines Werke. Erster Band. Gedichte. Aufbau-Verlag,
Berlin und Weimar, 1981.

Heinrich Heine. *Werke und Briefe.* Aufbau-Verlag, Berlin, 1961.

На вокладцы:

*Морыц Даніэль Опэнгайм,
Партрэт Генрыха Гайне, 1831.*

Выданне ажыццёленае пры падтрымцы
Інстытута імя Гётэ ў Беларусі.

ISBN 978-985-7164-23-3

©Крэбс І., пераклад на беларускую мову, 2016.
©Дызайн серыі. Русецкі М. І., 2016.
©Афармленне. Выдавец Зміцер Колас, 2016.

***

(Im Traum sah ich ein Männchen klein und putzig...)

Сасніў я тыпа – дробны, непрыемны,
Рашуча дыбаў браваю хадой,
Бялюткая кашуля, модны строй –
Нутро пад ім хаваў ён недарэмна:

Нутром быў варты жалю ды нікчэмны,
Але за прынцыпы стаяў гарой –
Па ўсім выходзіла, што ён герой:
Трымаўся горда, балбатаў ён кемна.

«Хто ён такі?» Я адказаць не мог.
Тады ўсміхнуўся мне тутэйшы бог –
І паплылі карціны ў крутаверці:

Ізноў той тып – ля алтара, аднак,
З маёй каханай... разам кажучь «так»,
І ім стакроць гарлаюць «Амэн» чэрці.

***

(Lieb Liebchen, legs Händchen aufs Herze mein...)

Прыцісні ручку мне да грудзей,
Ты чуеш? Працуе ў іх ліхадзей.
Грукоча старанна там злосны цясляр,
Рыхтуе труну ён за ўдарам удар.

І ён за цвіком заганяе цвік,
І сон мой даўно дарэшты знік.
Ах, майстар, хутчэй жа закончы труну,
Тады, спадзяюся, я ўрэшце засну.

Песня вязня

(Lied des Gefangenen)

Як Лізе пагоршала праз заговор,
Старую ў турму пацягнулі.
Суддзя так стараўся, што ледзь не памёр,
Віны ж не прызнала бабуля.

Калі яе засадзілі ў кацёл,
Яна як пры схватках стагнала.
Як дым засмуродзіў усё навакол,
Бабуля варонаю стала.

Бабулечка, чорны крылаты мой цуд!
Наведай мяне ў маёй вежы!
Праз краты працісніся ў цёмны мой кут,
Скінь сыру і булачкі свежай.

Бабулечка, чорны крылаты мой цуд!
Зрабі, каб цёткі той ноччу,
Калі мне абвесцяць смяротны прысуд,
Мае не павыдзеўблі вочы.

***

(Sie haben dir viel erzählt...)

Яны пераказвалі плёткі,
Табе наракалі ўвесь час,
Але прамаўчалі ўсё-ткі
Пра боль, што ў сэрцы захрас.

Калі ў спачуванні і ў жалі
Качалі яны галавой,
Пачварай мяне называлі,
Ты верыла ў сорам мой.

Не зналі яны ніколі
Пра тое, што мучыць душу:
Вар'яцтва, што супраць волі
Таёмна ў грудзях нашу.

***

(Wir haben viel für einander gefühlt...)

Ты знала мяне, цябе ведаў я,
Аднак паміж намі было ўсё гладка.
Гулялі ў шлюб – амаль што сям'я,
Аднак жа без бойкі і нават без звадкі.
Былі пацалункі, забавы і смех –
Наш дзень не праходзіў без мілых уцех.
Ды мы разышліся зусім не на жарт,
Гуляючы ў хованкі ў лесе і ў полі:
Нас так захапіў дзіцячы азарт,
Што, мабыць, не знойдземся больш мы ніколі.

***

(Mein süßes Lieb, wenn du im Grab...)

Калі я пабачу цябе ў труне,
У цёмнай сцюдзёнай магіле,
Няхай яна і мяне прыхіне,
Каб холад і змрок нас злучылі.

Цябе пацалую, мацней абдыму,
Каханку маю ледзяную,
І будзе так радасна сэрцу майму,
І сам навечна засну я.

Мёртвыя ўстануць, як прыйдзе час,
Закружаць у прывідным коле,
Але з труны не падымуць нас
І нас не разлучаць ніколі.

Мёртвыя ўстануць, Апошні Суд
Пакліча да шчасця ці мукі,
А нас не турбуе нічога тут,
І нашыя сплецены рукі.

***

(Sie saßen und tranken am Teetisch...)

За чайным столікам чынна
Любоў абмяркоўваў свет.
Чулліва ўздыхалі жанчыны,
Быў кожны мужчына эстэт.

«Павінна быць страць духоўнай», –
Сказаў дарадца ў гадах.
З іроніяй ледзьве ўлоўнай
Падтакнула жонка: «Ах!»

Канонік прамовіў: «Каханне
Шкодзіць здароўю няўзнак,
Руйнуе яго дазвання».
Паненка спужалася: «Як?»

Графіня сказала з надрывам:
«Каханне – жарсць і адчай!»
І з выразам добразычлівым
Паднесла барону чай.

За тым сталом не хапіла
Месца табе – у адказ
Ты б расказала так міла
Пра нашу любоў і пра нас.

***

(Mir träumte wieder der alte Traum...)

Мне зноў прысніўся даўні сон:
У маі пад ліпай зялёнай
Ты мне паўтарала, нібыта заклён,
Што вернай будзеш да скону.

Паміж пацалункамі твой зарок
Гучаў кранальна і міла.
Каб я на яго не забыўся, знарок
Мяне за руку ты ўкусіла.

Ласкаваць рук і прывабнасць плеч!
Гарэза, вусны – бы вішні!
Я ведаю, клятвы – звычайная рэч,
Кусацца ж было залішне.

***

(Ich hab im Traum geweinet...)

У сне я горка плакаў:
Я сніў, ты ляжыш у труне.
Прачнуўся я, і слязінка
Была напамінам мне.

У сне я горка плакаў:
Я сніў, ты сышла назаўжды.
Прачнуўся – і крапалі слёзы
На згадку мае бяды.

У сне я горка плакаў:
Я сніў, ты зноўку са мной.
Прачнуўся – і коцяцца слёзы
Дагэтуль адна за адной.

***

(Nacht lag auf meinen Augen...)

Ноч засціла мне вочы,
Заліла рот свінцом,
Скавала мозг і сэрца,
Цяпер труна – мой дом.

Не знаю я, ці доўга
Прабыў я там, у сне.
Пачуўся раптам стукат
І абудзіў мяне.

«Устань, мой мілы Генрых,
Прыходзіць вечны дзень,
Памерлых ажывіўшы,
Прагнаўшы смутку цень».

Каханая, не ўстану,
Ад плачу я аслеп,
І неба мне не ўбачыць
Праз гэты цёмны склеп.

«Мой пацалунак, Генрых,
Прагоніць змрок і жах.
Анёлаў ты пабачыш
І ў неба светлы шлях».

Каханая, не ўстану,
Бо з сэрца кроў цячэ
Ад слоў тваіх калючых,
І боль не сціх яшчэ.

«Руку табе на сэрца
Пакласці мне дазволь.
Загояцца ў ім раны,
І знікне ў сэрцы боль».

Каханая, не ўстану –
Са скроні кроў ліе,
Як ад мяне сышла ты,
Я стрэліў у яе.

«Я локанамі, Генрых,
Спыню крыві паток,
Зацягнуцца ўсе раны,
Зрабі ж насустрач крок».

Прасіла мякка, міла...
Трываць я больш не мог
І захацеў узняцца,
Каб свой пакінуць лёх.

Кроў раптам палілася
З грудзей і галавы,
І, бач ты, я прачнуўся,
Як і раней, жывы.

***

(In mein gar zu dunkles Leben...)

У жыцці маім пахмурным
Светлы вобраз меў куток,
Як пагас той светлы вобраз,
То мяне ахутаў змрок.

Жах сціскае дзеткам сэрцы,
Як засцігне раптам цьма.
Толькі песня іх ратуе,
Што ідзе з грудзей сама.

І спалоханым дзіцяткам
Зноў у цемры я брыду.
Хай мой спеў не надта бравы,
Праганяе ён жуду.

***

(Mein Herz, mein Herz ist traurig...)

У смутку, сэрца ў смутку,
Хоць весела свеціць май.
Да ліпы я прыхінуўся,
Падняўшыся на Бастай¹.

Унізе няспешнаю плынную
Іскрыцца абводны роў.
Закінуўшы вуду, свішча
У чаўнаку рыбалоў.

На тым баку пастаральны
Раскінуўся далягляд:
Быкі, і хаціны, і людзі,
Палеткі, і лес, і сад.

Дзяўчаты мыюць бялізну,
Гучаць галасы наўкол.
Млын рассыпае пырскі –
Алмазаў дробны памол.

---

¹ Маляўнічыя скалы з агляднай пляцоўкай у Саксонскай Швейцарыі.

Старую шэрую вежу
Вартуе хлапец малады.
Ён у чырвоным мундзіры
Крочыць туды і сюды.

Гуляецца ён са стрэльбай
І цэліцца, як на вайне –
Няхай пацэліць мне ў сэрца,
Няхай застрэліць мяне.

***

(Als ich, auf der Reise, zufällig...)

Калі выпадкова ў дарозе
Сустрэў я каханай радню,
Сястрычку, бацьку і маці,
Было не спыніць балбатню:

Пыталі мяне пра здароўе
І што са мною не так:
Нібы я зусім не змяніўся,
Бляднейшым зрабіўся, аднак.

Спытаў і я аб кузінах,
Занудных усіх сваяках,
Аб шчанюку, што калісьці
Брахаў на маіх руках.

Затым мімаходзь спытаўся,
Як у каханай жыццё,
І радасна мне расказалі,
Што хутка народзіць дзіцё.

Я радасна павіншаваў іх
І словамі ўдала гуляў,
Казаў, каб віталі сардэчна,
Што я вельмі рады, маўляў.

Сястрычка раптам сказала:
З сабачкі вырас барбос.
Яго патапілі ў Рэйне,
Такі ўжо сабачы лёс.

Яе не адрозніць ад мілай:
І голас, і смех пазнаю,
І вочы, што назаўсёды
Душу загубілі маю.

***

(Wenn ich an deinem Hause...)

Калі я, бывае, ранкам
Мінаю твой мілы дамок,
Я рады ўгледзець, дзяўчынка,
Цябе ў акне незнарок.

Твае цёмна-карыя вочы
Цікаўна глядзяць з-пад павек:
Адкуль ты і што з табою,
Нямоглы чужы чалавек?

Я песнятворца нямецкі,
Вядомы ў сваёй старане.
Сярод найлепшых імёнаў
Згадваюць і пра мяне.

Мая ж бяда, дзяўчынка,
Не рэдкасць у той старане.
Як кажуць пра боль найгарчэйшы,
Згадваюць і пра мяне.

***

(So wandl ich wieder den alten Weg...)

Я зноў старою дарогай іду,
Завулкам, здаўна знаёмым,
Вось я перад домам кахання майго –
Пустым, закінутым домам.

Якія вузкія вулкі вакол!
Злятаецца дахаў зграя!
Становіцца дыбам шэры брук!
Я збегчы сілы не маю!

***

(Die heiligen drei Könige aus Morgenland)

Тры мудрацы з усходніх краёў
Пыталі ля кожнае хаты:
«А дзе тут дарога на Віфлеем,
Малыя хлапцы і дзяўчаты?»

Не ведаў ніхто, і мудрацы
Дарогай пляліся сваёю.
Іх ветлая зорка наперад вяла,
Якая ўзышла над зямлёю.

Спынілася зорка, дзе жыў Язэп,
Зайшлі мудрацы ў прыстанак.
Раўло там цялё і крычала дзіця,
За спевам заспеў іх світанак.

***

(Mein Kind, wir waren Kinder...)

Дзіця, былі мы дзецьмі,
Мальмі, зусім без турбот.
Мы лазілі ў наш куратнік
Праз саламяны ўваход.

Крычалі мы «кукарэку!» –
Наш голас мацнеў і гучнеў,
Каб думалі побач людзі,
Што гэта пеўня спеў.

Мы клеілі разам шпалеры
На скрынкі ў нашым двары
І ладзілі ў іх прыёмы,
Схаваўшыся ўнутры.

Старая суседская котка
Бывала ў палацы не раз,
Прымала яна кампліменты
І кніксэны ад нас.

Пыталі яе са спагадай
Мы пра здароўе, сям'ю.
Яна ж у адказ вуркатала
Падоўгу пра долю сваю.

А мы, як старыя, бурчалі,
Што свет шалее ізноў
І шмат што ў ім незваротна
Згубілася з нашых часоў,

Што вера, вернасць, каханне
Пакінулі гэты свет,
Што падаражэла кава,
З грашыма не ўсё як след.

Прайшлі дзіцячыя гульні,
Праходзіць усё міма нас:
Каханне, вера, і вернасць,
І грошы, і свет, і час.

***

(Und bist du erst mein ehlich Weib...)

Калі ты станеш жонкай маёй,
Жыццё тваё будзе як свята:
Уцехі, забавы адна за адной –
Дзень будзе цалкам заняты.

Пасварымся мы – няма той бяды,
Цярпення ў мяне бязмежна.
Калі ж не пахваліш ты вершы – тады
Канец! Развод непазбежны.

***

(Doch die Kastraten klagten...)

Ах, як завылі кастраты,
Калі я ўзняў свой спеў,
Маўляў, пяю грубавата
І лепей бы я знямеў.

Тады загучалі хорам
Пісклівыя галасы –
Енкі аб сэрцы хворым,
Стагнанні чыстай красы.

Каханне тугі і журботы
Узнеслі яны да нябёс.
Мастацкае ўзнікла балота
З дамскіх удзячных слёз.

Донна Клара

(Donna Clara)

На змярканні ў сад выходзіць
Юная дачка алькальда.
Зыкі трубаў і літаўраў
Гучна льюцца з вокнаў замка.

«Надакучылі мне танцы
І лісловыя прызнанні
Рыцараў, якія з сонцам
Дзень пры дні мяне раўняюць.

Стала мне зусім нясцерпна,
Як пад месяцам з'явіўся
Рыцар з лютняй, што начамі
Вабіла мяне да вокнаў.

Ён стаяў, высокі, мужны,
Вочы зоркамі блішчалі,
Тварам бледным і шляхетным
Быў ён як святы Георгій».

Так задумаўшыся, Клара
Апусціла позірк долу.
Раптам бачыць: перад ёю
Зноў той рыцар незнаёмы.

Рукі сплёўшы, крочаць сцэжкай
І нашэптваюць прызнанні.
Іх Зефір пяшчотна лашчыць,
Казачна вітаюць ружы.

Казачна вітаюць ружы
І палаюць ад міласці.
«О каханая, скажы мне:
Ад чаго ты чырванееш?»

«Камары скусалі, любы,
Люта іх я ненавіджу,
Для мяне яны – нібыта
Даўганосыя габрэі».

«Што нам камары, габрэі», –
Кажа рыцар, поўны ласкі.
Ціха з міндаля злятаюць
Тысячы пялёсткаў белых.

Тысячы пялёсткаў белых
Поўняць водарам паветра.
«О каханая, скажы мне:
Ты ўсім сэрцам мне належыш?»

«Я навек твая, каханы,
Ў тым Збавіцелем клянуся,
Што забіты быў калісьці
Подлым племенем габрэяў».

«Што Збавіцель, што габрэі», –
Кажа рыцар, поўны ласкі.
Светлым німбама ззяюць чыста
Белыя лілеі ў цемры.

Белыя лілеі ў цемры
Ў неба цягнуцца да зораў.
«О, каханая, скажы мне:
Ці ты шчыра мне клялася?»

«Ува мне няма падману,
Бо ў маіх грудзях – ні кроплі
Ад крыві ліхога маўра
Ці нячыстага габрэя.

«Што нам маўры і габрэі», –
Кажа рыцар, поўны ласкі,
І пад міртавыя шаты
Ён праводзіць донну Клару.

Сеткамі свае любові
Апавіў яе таемна.
Меней словаў, болей жарсці
У бясконцых пацалунках.

Салаўіны райскі пошчак
Ім гучыць вясельным гімнам.
Светлякі свае паходні
Запалілі ў зыркiм танцы.

У лістоце стала ціха,
Толькі чутна, як употай
Перашэптваюцца мірты
І трымцяць цнатліва кветкі.

Раптам трубы і літаўры
Загучалі з вокнаў замка,
І збянтэжаная Клара
Вызваляецца з абдымкаў.

«Мушу я ісці, каханы,
Але ж ты перад расстаннем
Назаві імя сваё мне,
Тое, што хаваў так доўга».

Рыцар весела смяецца,
І цалуе донне пальцы,
І цалуе лоб і вусны,
І нарэшце прамаўляе:

«Я, сеньёра, ваш каханы, –
Сын праслаўленага бацькі:
Рабі слаўнага між слаўных
Ізраэля з Сарагосы».

Паломніцтва ў Кеўлар

(Die Wallfahrt nach Kevlaar)

I

Вільгельм ляжаў у ложку,

А маці была ля акна.

«Зірні на пілігрымку», –

Сказала сыну яна.

«Я вельмі хворы, маці,

Стаіць імгла ў вачах.

Мая памерла Грэтхен,

Пануе ў сэрцы жах».

«Устань, хадзем у Кеўлар,

Вось пацеркі твае.

Марыя лечыць сэрцы,

Душы спакой дае».

Трапаў харугвы вецер,

Царкоўны чуўся спеў.

Калона крочыла з Кельна,

А побач Рэйн зырчэў.

Ішла з натоўпам маці

І сына побач вяла.

Абодва спявалі хорам:

«Марыя, табе хвала!»

II

На Божай Маці сёння
Надзеты найлепшы ўбор.
Вялікая будзе праца –
Калекі запоўнілі двор.

Прынеслі ёй шмат дарункаў,
Прайшоўшы нямала дарог:
Злепленых з воску членаў –
Васковых рук і ног.

Хто з воску руку ахвяруе,
З рукой больш не мае бяды.
Хто з воску нагу ахвяруе,
Той скача, нібы малады.

Хто на мыліцах крочыў у Кеўлар –
Цяпер канатны танцор.
Каму ўсе пальцы балелі,
Цяпер для альтыстаў – узор.

Зляпіла сэрца маці
І сыну ў руку кладзе.
«Аддай яго Божай Маці,
Яна дапаможа ў бядзе».

Сын сэрца ўзяў і са стогнам
Спыніўся ля абраза.
І слова сочыцца з сэрца,
І сочыцца з вока сляза:

«Прачыстая Дзева Марыя,
Святая Царыца нябёс,
О, Міласэрнасці Маці,
Табе даручаю свой лёс!

Я жыў у горадзе Кельне
З матуляй з малых гадоў,
У горадзе Кельне, дзе сотні
Касцёлаў ды манастыроў.

А побач жыла мая Грэтхен,
Пабралася Грэтхен з труной.
Даю табе сэрца з воску,
Ты сэрца маё супакой.

Ах, вылечы ты мне сэрца,
І я ад святла да святла
Няспынна буду маліцца:
Марыя, табе хвала!»

III

Заснулі і сын, і маці
Ў пакоі, дзе сум і жаль,
З'явілася Дзева Марыя
Ціхутка, нячутна амаль.

Схілілася Дзева над хворым,
Паклала на сэрца руку
І знікла, мякка і міла
Ўсміхаючыся юнаку.

Усё гэта бачыла маці
І ўбачыла болей скрозь сон...
Тут брэх сабачы парушыў
Яе дрымотны палон.

На ложку ў сваім пакоі
Ляжаў нежывы юнак.
Світальныя промні на твары
Чырвоны пакінулі знак.

І маці прасцерла рукі
І пацеркі сына ўзяла.
Пабожна яна заспявала:
«Марыя, табе хвала!»

Старая песня ля каміна

(Altes Kaminstück)

Звонку змрок і завіруха,
Вецер снежыць у акно,
А ў маім пакоі суха
І спакойна ўсё адно.

Я сяджу ва ўтульным крэсле,
Сыпле знічкамі камін,
Гукі імбрыка прынеслі
Даўніх песень успамін.

Побач коцік мой вуркоча,
Цягне лапкі да цяпла.
Польмя дрыжыць уночы,
І з душы сышла імгла.

Мне дзівосна, вось і госці –
Вобразаў забытых рад,
У пабляклай прыгажосці
Закруціўся маскарад.

Далікатныя жанчыны
Усміхаюцца крадком,
Побач танчаць арлекіны
І рагочуць на ўвесь дом.

Шлюць з паклонам прывітанне
Мармуровыя багі,
Апранулі кветкі ўбранне
З месяцавае смугі.

Тайны тоіць у тумане
Дзіўны казачны палац.
Рог пяе ў вайсковым стане,
Кліча рыцараў на пляц.

Вось і ўсё, знікае ў цені,
Меркне прывідны паток.
Імбрык кінуў кропляў жменю –
Плача мокры мой каток.

Рампсеніт
(Rhampsenit)

Фараона Рампсеніта
Ў залатой раскошнай залі
І дачка, і ўсе служанкі
Гучным смехам сустракалі.

Еўнухаў аж калаціла,
Рогат паўтарала рэха.
Нават муміі і сфінксы
Дробна трэсліся ад смеху.

Тут дачка сказала: ледзьве
Не папаўся злодзеі юны –
Ён мне мёртвую руку
Узамен сваёй падсунуў.

Зразумела я, як злодзеі,
Майстар рабаўнічай працы,
Змог насуперак замкам
Ноччу ў скарбніцу прабрацца.

Мае ён чароўны ключык,
Ім любяы дзверы лоўка
Адчыняе – не паможа
Ні зашчэпка, ні засоўка.

Я – не дзверы, не вароты,
І замок мой нетрывалы,
І, пакуль была на варце,
Я свой скарб не захавала.

Так прамовіла прынцэса,
Не шкадуючы пра страту,
І ад смеху зноў зайшліся
Пакаёўкі і кастраты.

Цэлы дзень смяяўся Мемфіс,
Рагаталі кракадзілы,
Павысоўваўшы галовы
З хваляў глеістага Ніла.

Вестуны натоўп сабралі –
Люд пацешыць паспаліты
Гучным боем барабанаў
І зваротам Рампсеніта:

Божай ласкай фараон,
Што ўладарыць над Егіптам,
Шле народу прывітанне
Згодна з дадзеным рэскрыптам.

Восьмага красавіка
Ў годзе тысяча сто сёмым
Да Хрыстова нараджэння
Спосабам, нам невядомым,

Залаты запас наш царскі
Быў наведаны з налётам.
Злодзеі свой рабунак дзёрзкі
Паўтараў не раз і потым.

Мы сваю дачку паклалі
Спаць ля скарбу. На няшчасце,
Змог нахабнік той таксама
І яе каштоўнасць скрасці.

Каб рабункі папярэдзіць,
Мы даводзім без падману
Злодзею сваю прыязнасць,
Ухваленне і пашану.

Даць у жонкі прайдзісвету
Мы сваю дачку жадаем,
Каб ён з часам пераняў
Кіраўніцтва нашым краем.

А паколькі нам дагэтуль
Невядомы адрас зяця,
Мы рэскрыптам гарантуем
Зяцю літасць і багацце.

Да Хрыстова нараджэння
Ў тысяча сто сёмым годзе.
Подпіс: Rhampsenitus Rex,
Зачытана пры народзе.

Слова фараон стрымаў,
Мужам стаўся нарачоны,
А па смерці Рампсеніта
Злодзей атрымаў карону.

Кажуць, што яго з любоўю
Бацькам звалі егіпцяне,
Нават, кажуць, меней кралі
Пры ягоным кіраванні.

Два змагары

(Zwei Ritter)

Бадзягінскі ды Замляўскі –
Два шляхетныя паны.
З тыраніяй маскавітаў
Мужна біліся яны.

Мужна біліся й шчасліва
Пераехалі ў Парыж:
Не памерці за Радзіму –
Ох і цяжкі гэты крыж!

І, нібы Ахіл з Патроклам,
Ці Давід ды Ёнатан,
Сябравалі два палякі,
Цалаваліся: «Мой пан!»

Заставаліся сябрамі
Шчыра, верна, да труны,
Бо былі абодва з Польшчы,
Два шляхетныя паны.

У адным жылі пакоі,
У адным ляжалі ложку
І адну, у поўнай згодзе,
Наўзахваткі скрэблі вошку.

У адзін шынок хадзілі,
Там сябе трымалі годна:
Сорам пазычаць у сябра –
Вось і не плаціў ніводны.

Раз на месяц да абодвух
Генрыета зазірала
І са спевам бесклапотным
Брала прання ў іх нямала.

Кожны ж меў па дзве кашулі
І яшчэ адны штаны,
Бо былі абодва з Польшчы,
Два шляхетныя паны.

Сёння селі ля каміна,
Дзе агеньчыкаў блуканне.
Звонку – ноч, і завіруха,
І фіякраў грукатанне.

З велізарных кубкаў пуншу
(Моцнага, як мае быць:
Без вады, лімону й цукру)
Ўжо паспелі прыгубіць.

І тады ў самотным сэрцы
Невыцэрпны боль ажыў.
Са слязой высакароднай
Бадзягінскі затужыў:

«Як далёка ад Парыжа
Мой шлафрок з мядзведжай шубай
І каўпак, з ката пашыты,
Што згубіў я ў Польшчы любай!»»

А ў адказ яму Замляўскі:
«Сябра, ў цяжкую гадзіну
Не забыўся ты на шубу
І няшчасную Айчыну.

Ешчэ Польска не згінэла,
Бабы родзяць дужых вояў,
Тое ж робяць нашы дзеўкі,
Краю дорачы герояў,

Змагароў, як пан Сабескі,
Як Шальмоўскі ды Умінскі,
Махлярэвіч, Падлюгінскі
І шаноўны пан Аслінскі».

Кароль Рычард (*König Richard*)

Праз лес і глуш, праз дол і лог
Нястрымны рыцар скача.
Пяе і смяецца, дзьме ў свой рог
І рады сваёй удачы.

І латы, і дух яго – стойкі метал, –
Не страчанья ў паняверцы.
Нязломнага рыцарства ён ідэал,
Ён – Рычард Ільвінае Сэрца.

– З вяртаннем, кароль! – шэпча яму
Галінкамі бор зялёны. –
Я рады, што ты пакінуў турму,
З аўстрыйскага выйшаў палону.

Кароль прыпомніў турэмны пах
І волю ўдыхае бадзёра,
Ён адчувае сябе нібы птах,
Свайму скакуну даўшы шпоры.

Памінанне

(Gedächtnisfeier)

Кадзіш мне не прачытаюць,
Не спяюць імшы панурай,
Ні чытаць, ні пець не будуць
Мне праз год пасля хаўтураў.

Будзе той дзянёк пагодны,
На Манмартр хадою чыннай
Выйдуць разам прагуляцца
Фраў Мацільда і Паўліна.

Фраў Мацільда сухацветам
Упрыгожыць мне магілу,
Прашапоча «Pauvre homme!¹»
І слязінку пусціць міла.

Ёй ужо не прапаную
Сесці, адпачыць з дарогі,
Бо живу цяпер высока.
Ледзь яе трымаюць ногі!

Любая мая таўстушка,
Ты хістаешся ад стомы.
Вунь фіякры ля ўваходу,
Пешкі не ідзі дадому.

---

¹ Небарака (*фр.*).

Прынцэса Шабес
(Prinzessin Sabbath)

У арабскай кнізе казак
Ёсць гісторыі пра прынцаў
Заварожаных, што часам
Вобраз першасны вяртаюць.

Ускудлачанай пачварай
Стаў нашчадак каралеўскі.
Ён, апрануты раскошна,
Соладка на флейце грае.

Час закліяцця надыходзіць,
І мы бачым, як раптоўна
Каралеўская вялікасць
Перакідваецца ў звера.

Вось і гэты верш пра прынца,
Што Ізраілем завецца
І вядзьмарскім заклінаннем
Ператвораны ў сабаку.

Ён – сабака, па-сабачы
Цэлы тыдзень разважае
І ў брыдзе брыдзе пад здзекі
Недавяркаў і паганцаў.

Толькі ў пятніцу пад вечар
Чары чэзнуць, і нанова
Чалавечаю істотай
Раптам робіцца сабака.

Чалавек па-чалавечы
Годна галаву ўздымае
І, апрануты святочна,
У бацькоўскі дом заходзіць.

«Урачыста я вітаю
Вас, шатры майго прабацькі
Якава, і з шанаваннем
Вашы вушакі цалую!»

Тут па доме прабягае
Таямнічы рух ды шоргат,
І нябачны гаспадар
Вусцішна ўздыхае ў цішы.

Ціша! Толькі сенешаль
(*vulgo*¹ служка ў сінагозе)
Там і тут снуе, каб спехам
Пазапальваць жырандолі.

---

¹ Простай мовай (*лац.*).

Як святло іх суцяшае!
Як яны блішчаць, міргаюць!
Свечкі ззяюць ганарліва
На ўзвышэнні алмемора.

Ля Каўчэга Запавету,
Што завешаны заслонай
З дарагімі камянямі
І ў сабе хавае Тору,

Устае фарсісты кантар,
Разадзеты чалавечак,
Франтавата начапіўшы
Чорны палітон на плечы.

Ён сябе знарок кранае
Белаю рукой за шыю,
Пацірае скронь, наўмысна
Пальцам горла размінае

І пад нос сабе мармыча,
Аж пакуль не грымне гучна,
Урачыста, трыумфальна:
«Леха додзі лікрас кала!»»

Леха додзі лікрас кала –
Выйдзі, любы, да нявесты,
Што табе сваё аблічча
Сарамліва прыадкрые!

Гэты мілы гімн вясельны
Напісаў паэт вялікі,
Старажытны мінезінгер
Дон Егуда бен Галеві.

Услаўляе тая песня
Шлюб Ізраіля з нявестай,
Што завуць прынцэсай Шабес
Ды ціхмянаю княгіняй.

Ах, княгіня, перл і кветка
Найвышэйшай прыгажосці!
Што ёй Саўская царыца,
Саламонава сяброўка,

Эфіопская зануда,
Што загадвала загадкі,
Дэманструючы дасціпнасць,
Чым дарэшты ўсім абрыдла.

О, прынцэса не такая:
Ў ёй – спакой і раўнавага,
І яна не любіць сварак,
Барацьбы ідэй, дэбатаў.

А яшчэ яна не любіць
Галаслівых дэкламацый,
Поўных пафасу, і ў шале
Растрапаных валасоў.

Сціпла ціхая прынцэса
Пад чапцом хавае косы,
Погляд – быццам у газелі,
Тонкі стан – нібыта адас¹.

Можа ўсё яна дазволіць
Любаму, апроч курэння:
«Бо курыць тытунь у шабат
Забаронена, мой любы.

Будзе наўзамен дыміцца
І курыцца пахкай парай
Страва, боская напраўду, –
Сёння будзеш есці шалет²!»

«Шалет – ззянне божых іскраў,
Елісейскіх ніў дзіця!» –
Праспяваў бы ўзнёсла Шылер,
Шалета пакаштаваўшы.

Шалет – гэта дар нябёсаў,
Гатаваць яго Ўсявышні
Неяк навучыў Майсея
На гары Сінай і там жа

---

¹ Ад טתן (*іўр.*) – мірт.

² Ад טולאש (*ідыш*) – шабатняя габрэйская страва з тушанага мяса, гародніны, крупаў і фасолі.

Пад грымоты і зарніцы
Адначасна растлумачыў
Пастулаты чыстай веры,
Даўшы дзесяць заветаў.

Шалет – ад живога Бога,
Ён – нектар, які кашэрна
Згатавалі ў райскім садзе,
З ім не можа параўнацца

Тая дрэнь, якую жэрлі
Старагрэчаскія чэрці,
Што паганае аблічча
Боскай маскай прыкрывалі.

Вось наш прынц каштуе страву,
І ягоны твар святлее.
Ён здымае камізэльку
І расчулена гаворыць:

«Гэта шум Ярданскіх хваляў
Ці крынічных вод цурчанне
У даліне ля Бэт-Эля,
Дзе вярблюды спачываюць?»

Ці не чую я званочкі?
Гэта сытыя бараны
Са сваімі пастухамі
З Галаадскіх гор сыходзяць?»

Дзень прыўкрасны мізарнее,
Ціхім крокам доўгіх ценяў
Набліжаецца заклацце.
Прынц засмучана ўздыхае.

Як ільды, сціскаюць сэрца
Пальцы жудаснай вядзьмаркі.
Прынц ахоплены дрыготкай
Блізкае метамарфозы.

Падае прынцэса Шабес
Прынцу залатую скрынку,
З асалодай удыхае
Ён п'янілівы водар спецый.

А яшчэ на развітанне
Падае яна напітак.
Прагна п'е ён, і на дне
Застаецца колькі кропляў.

Прынц крапіць віном стальніцу
Ды запаленую свечку
Кнотам апускае ў вадкасць.
Свечка сыкае і гасне.

Дыспут (*Disputation*)

У Таледа трубы клічуць
На зацятыя дэбаты,
І сцякаецца ракою
У палац натоўп стракаты.

Тут не меч, не дзіда з дзідай
Біцца будуць у двубоі –
Тут завостранае слова
Схаластычнай стане зброяй.

Тут не рыцары-задзіры
Сутыкнуцца ў жорсткай схватцы –
Рабіны і капуцыны
Пачынаюць тут змагацца.

Не шаломы і не латы
Абароняць люд вучоны:
Супраць клабукоў – таліты¹,
Супраць кіпаў – капюшоны.

---

¹ Малітоўнае адзенне ў іудаізме ў выглядзе прастакутнага пакрывала.

Хто сапраўдны Бог? Габрэйскі,
Што няўмольнай грозіць карай,
Бог адзіны, чый заступнік –
Рабі Юда з-пад Навары?

А магчыма – трыадзіны
Бог, у літасці бясконцы?
Францысканец брат Хасэ –
Сёння Божы абаронца.

З дапамогай аргументаў,
Мудрагелістых высноваў,
Пастулатаў і цытатаў,
Фаліянтаў з пыльных сховаў

Трэба ворага давесці
Ad absurdum¹. Перамогу
Атрымае той, хто боскасць
У сваім засведчыць Богу.

Ёсць для двух бакоў умова,
Дагаворана між імі:
Той, хто ў дыспуце прайграе,
Веру пераможцы прыме.

---

¹ Да абсурду (*лац.*).

Іудзей прыняць хрышчэнне
Абавязаны адразу,
А манаху абразанне
Пагражае праз паразу.

Адзінаццаць секундантаў
Будуць кожнаму апорай
І падзеляць з імі цалкам
Лёс і ў радасці, і ў горы.

Загадзя падрыхтавацца
Мніхі ўвішныя паспелі:
У гатоўнасці трымаюць
Са святой вадой купелі,

Круцяць залатым кадзілам
І крапіламі з імпэтам.
Востраць нож для абразання
Іх супернікі пры гэтым.

Вось, гатовая да бітвы,
Раць насупраць раці ўстала.
Людзі тоўпяцца ў палацы,
Зачакаліся сігналу.

Пад бліскучым балдахінам
Двор сабраўся без астачы.
Вось кароль і каралева –
Ва ўладаркі твар дзіцячы,

Па-французску нос кірпаты,
І гарэзлівыя міны,
І чароўныя ва ўсмешцы
Вуснаў яркія рубіны.

Легкадумную лілею –
Злітуйся над ёю, Божа! –
З берагоў ласкавай Сены
Перанеслі на варожы

Цвёрды грунт, і нечакана
Стала тут яна іспанкай:
Бланш Бурбон была ў мінулым,
А цяпер вось – донна Бланка.

А кароль завецца Пэдра,
За лагоднасць – Пэдра Люты.
Толькі сёння ён ласкавы,
Сёння ў ім няма атруты:

У гуморы ён гамоніць,
Помслівасць і злосць адпрэчыў,
Нават маўрам і габрэям
Кажа шмат прыемных рэчаў,

Рыцарам без крайняй плоці,
Гэтым кемлівым лісліўцам,
У пытаннях войска й грошай
Адмыслоўцам і рупліўцам.

Вось грымяць літаўры гучна,
Урачыста выюць трубы,
І бязлітасную бойку,
Пачынаюць багалюбы.

Настаяцель францысканцаў
Кідаецца ў бойку першы,
Брудна лаецца, гнусавіць,
Нават дэкламуе вершы.

У імя Святога Духа,
Бацькі і, канечне ж, Сына
Якава ліхое семя
Выгнаць з рабі ён павінны,

Бо пры гэтых кантраверзах
У габрэя ўлазяць чэрці,
Вучаць, як найлепей носа
Хрысціянину падцерці.

Капуцын, чарцей прагнаўшы
З дапамогай экзарцызму,
За дагматыку схапіўся,
За асновы катэхізму.

Ён расказвае, што Боства –
Тры асобныя персоны,
Тры ў адным, і пры патрэбе
Гэта ўцяміць пасвячоны.

У каго ж ёсць сэнс здаровы,
Хто яго не скінуў пумы,
Таямніцы не раскрые,
Мозг яго адвеку скуты.

Ён расказвае, што Дзева,
Не спазнаўшы мужа семя
Не згубіўшы цноты, Бога
Нарадзіла ў Віфлееме,

Што як Бог ляжаў у яслях,
Бык з цялём прылеглі долу,
І дзіцятка пільнавалі
Дзве рагатыя жывёлы.

Ён гаворыць, што Збавіцель
Збег ад Ірадавых катаў
У Егіпет – толькі згубу
Жорсткі лёс яму сасватаў,

Бо ад Понція Пілата
Вымагалі смертнай кары
Фарысеі, каб прынесці
Бога нашага ў ахвяру.

Ён расказвае, што ўзняўся
Бог на трэці дзень з магілы
І адправіўся на неба
З дапамогай Божай сілы;

З'явіцца паўторна Бог
На зямлі, і – алілуя! –
Ён жывых і мёртвых разам
На Апошні Суд скіруе.

«Скаланіцеся, габрэі, –
Закрычаў манах у шале, –
Перад тым, каго вы білі,
Перылі і катавалі.

Помслівы народ, вы Збаўцу
Мардавалі, людажэры,
Ён жа ў вечнае жыццё
Адчыніць хацеў вам дзверы.

Вы мярцвячына, габрэі,
Брыдкіх дэманаў прытоны,
Целы вашыя – казармы
Для пякельных легіёнаў;

Кажа так Тамаш Аквінскі,
Бык вучонасці Гасподняй,
Ён – уцеха артадоксам,
Ён у цемры – як паходня.

Вы габрэйскія гіены,
Вы шакалы, што ў магілах
Крыважэрна разрываюць
Целы мерцвякоў астылых.

Вы, габрэі, гнюсны вобраз
Кракадзіла, бегемота,
Падабенства малпы ўбогай
І паганая свінота.

Груганнё вы, казадоі,
Кажаны, сычы, удоды,
Сівагракі, васіліскі
Найчарнейшае пароды.

Падкалодныя гадзюкі,
Ядавітыя рапухі,
Выдры, пацукі, хахулі,
Вам Хрыстос не дасць аддухі.

Што, паганцы, да збавення
Вы шукаеце дарогі?
Дык хутчэй рабіце ногі
Ад зламыснай сінагогі

У сабор ласкавы, светлы,
Дзе для душ сасмяглых сховы,
Божай міласці купелі –
Суньце вы туды галовы,

Змыйце спрахлага Адама,
З ім яго грахі, заганы,
Плесню застарэлай злосці,
Гной, што ў сэрцы захаваны.

Што, пачулі голас Збаўцы?
Ён вас новым імем кліча,
Каб грахі, як гнід, расціснуць,
Вашае змяніць аблічча.

Бог любоўю ёсць. Вядома,
Ён падобны на ягнятка.
На крыжы за нас памёр ён,
Змыўшы з нас граху пячатку.

Бог любоўю ёсць, габрэі,
Ён Ісус Хрыстос завецца,
Нам цярплінасць і пакора
Ад яго перадаецца.

Вось чаму мы, як ягнятка,
Як Збавіцель наш, ніколі
Не даем у спрэчцы гневу
І рукам у бойцы волі.

Некалі мы ў неба ўзыдзем,
Ператворымся ў анёлаў
І з лілеямі кружыцца
Будзем ля Яго прастола.

Найбляейшыя адзежы
Мы апранем, а не расы,
А на іх – з парчы ды шоўку
Залацістыя кутасы.

І ніякіх лысін! Кожны
Будзе золатавалосы,
Нам прыўкрасныя дзяўчаты
Заплятуць прыгожа косы.

Атрымаем мы наверсе
Па вялізнай віннай чашы,
І яе не параўнаеш
З невялічкай шклянкай вашай.

І наадварот – на небе
У дзяўчат нявінных вусны
Вельмі вузкія, не тое
Што тутэйшы рот распусны.

Смех, віно і пацалункі
Будуць вечна. Алілуя,
Куріе Eleyson¹ з хорам
Там наверсе запяю я».

Так закончыў хрысціянін,
І манахі прасвятлелі,
Дзеля хрэсьбінаў умомант
Падлілі вады ў купелі.

---

¹ Госпадзе, змілуйся (*грэцк.*) – адзін з малітоўных заклікаў у хрысціянскай літургіі.

Вадабоязнай ухмылкай
Іудзеі крывяць твары.
Пачынае выступленне
Рабі Юда з-пад Навары.

«Каб магло ўзысці насенне
І было багатым жніва,
Угнаіў ты брудным словам
Мой сасмяглы дух рупліва.

Можа, ў вас свая метода –
Лаяцца, шыпець вужакай, –
Мы ж такой не маем звычкі,
І таму кажу я «дзякуй».

Трыадзіная дактрына
Не пасуе для габрэя,
Ён жа Regula de Tribus¹
З малалецтва разумее.

Сціплым чынам тры асобы
Аб'яднаць ты ў Бостве здолеў –
У паганцаў жа бажышчаў –
Тысяч шэсць, калі не болей.

---

¹ Простае трайнае правіла (*лац.*), матэматычны тэрмін.

Мне ніколі не трапляўся
Бог Хрыстос. З нявіннай мамай
Пазнаёміцца, на жаль, я
Гонару не меў таксама.

Шкода, што ў Ерусаліме
Мо вякоў таму з дванаццаць
Бога вашага замоцна
За каўнер маглі памацаць.

Хто дакажа, што Ісуса
Іудзеі забівалі?
Зніклі з corpus'ам delicti¹
Ў трэці дзень усе дэталі.

А яшчэ мы сумняемся,
Што наш Бог – ягоны татка.
Бог бяздзетны, бо не мае
Неабходнасці ў нашчадку.

Ён ніякі не баранчык,
Каб сканаць за чалавека,
Не слязлівы дабрачынец,
Пустабрэх ці прастарэка.

---

¹ Рэчавыя доказы ці склад злачынства (*лац.*).

Бог не ёсць любоўю, з Богам
Цалавацца не прынята,
Ён – суворы грамавержац!
Ён – Бог помсты і адплаты.

Бог ударамі маланкі
Грэшнікам дае навуку,
І за дзедавы правіны
Трэба разлічыцца ўнуку.

Бог жывы кіруе светам
Са сваёй нябеснай залі,
Вечны ён, таму, канечне,
Застанецца там надалей.

Бог наш – ён не міф няісны,
Бог – здаровы, моцны, гладкі.
Ён не прывід з Ахеронта,
Не мізэрныя аплаткі.

Бог магутны, ён трымае
Месяц, сонца і сузор'і,
Хмурыць лоб – знікаюць троны,
Пагаршаецца надвор'е.

Цар Давід п'яе: вялізны,
Невымерны Бог над намі,
І Зямля – не больш чым зэдлік
Пад ягонымі нагамі.

Бог наш – музыкі аматар,
Любіць гук святочных спеваў,
Рохканне ж званоў у Бога
Выклікае выбух гневу.

Рыба ёсць – Левіяфан –
У бяздоннай воднай сіні.
Любіць Бог наш забаўляцца
З ёй штодзённа па гадзіне.

Толькі ў дзень дзвяты ава¹
Ён не песціць рыбу ў моры:
Храм у дзень той зруйнавалі –
Бог дагэтуль не ў гуморы.

Сотня міль, ніяк не меней,
Даўжыня Левіяфана.
Хвост яго – нібыта кедр,
Плаўнікі – як цар Васана².

І смакуе тая рыба
Нават лепш за чарапаху.
Прыйдзе дзень, за стол запросіць
Бог усіх паўсталых з праху:

---

¹ Пяты месяц габрэйскага календара.

² Цар Ог Васанскі – апошні са старазапаветных гігантаў, які правіў рэфаімамі.

Мудрацоў, людзей пабожных,
Тых, хто стойкі быў у веры,
Каб ад рыбы асалоду
Атрымалі ў поўнай меры –

Ці то з поліўкай часночнай
Ці то з віннай, бы ў матлоце¹,
Ды з разынками, ды з перцам –
Будзе таяць рыба ў роце.

З часнаком кавалак рыбки,
Ды з прыправай усялякай
Будзе белая падліўка,
Брат Хасэ, табе да смаку.

І карычневы, з разынак,
Соус будзе даспадобы,
Брат Хасэ, табе дакладна,
Як не будзеш цвердалобы.

Добра ўсё, што Бог гатуе!
Ты пачуй мае парады
І пазбаўся крайняй плоці –
Смачнай рыбцы будзеш рады».

---

¹ Страва з рыбы, тушанай у віне.

Так казаў падступны рабін,
Усміхаючыся здрадна.
Тут свае нажы габрэі
Узнялі, каб неадкладна

Разам ворагаў пазбавіць
Гэтай spolia opima¹ –
Крайняй плоці, іх здабычы
Ў барацьбе непрымірымай.

Капуцынам веры продкаў,
Як і плоці, вельмі шкода,
Ні на страту, ні на згубу
Не даюць манахі згоды.

Зноў наперад выступае
Брат Хасэ, манах пабожны.
Кожны сказ – начны гаршчок,
І далёка не парожні.

З крыўдай у душы і сэрцы
Рабін слухае абразы,
Ды, стрымаўшы абурэнне,
Точыць годныя адказы,

---

¹ Ганаровы трафей у рымлян: зброя і даспехі, якія здымаліся з пераможанага палкаводца варажага войска і падносіліся ў дар Юпітэру.

Спасылаецца на мішну¹,
Каментарыі, трактаты,
З Таўсфес-Ёнтаф² ён прыводзіць
Неабвержныя цытаты.

Францысканец зноў блюзнерыць,
Рабін аж знямеў ад жаху:
Чорт хай возьме Таўсфес-Ёнтаф,
Чуе рабін ад манаха.

Рабін завішчэў жахліва:
«Досыць, годзе ўжо, о Божа!» –
Нібы раптам страціў розум
І сцярпець ніяк не можа.

«З Таўсфес-Ёнтаф насміхацца?
Што ж тады павагі варта?
Божа, пакарай злачынцу
За яго дурныя жарты!

Божа, Таўсфес-Ёнтаф – гэта
Ты і ёсць, таму павінны
Ты нахабніку адпомсціць
За ягоны здзек злачынны.

---

¹ Першы пісьмовы збор асноўных рэлігійных прадпісанняў у іудаізме.

² Малавядомы сярэднявекowy каментарый да Талмуда.

Дык няхай яго засмокча,
Паглыне зямная зеўра,
Як ужо было з Карэем
І яго мяцежнай хеўрай.

Пакарай яго блюзнерства,
Хай гучаць раскаты грому –
Меў жа ты смалы і серы
Для Гаморы і Садоху!

Божа, паразі манаха,
Як калісьці фараона,
Што на нас (і нашы скарбы)
Паляваў, нібы шалёны.

Ён сабраў сто тысяч вояў,
Каб вярнуць нас у Міцраім¹,
Лютых рыцараў у латах
З зыркай зброяй у ядаім².

Божа, у Чырвоным моры
Ты сваёй рукою узнятай
Фараона разам з войскам
Утапіў як кацянятаў.

---

¹ Ад іўр. מִצְרַיִם – Егіпет.

² Ад іўр. יָדַיִם – рукі.

Божа, паразі манаха,
Пакажы ты ліхадзею,
Што пярун гасподняй помсты
Зноў бароніць іудзеяў.

Буду славіць перамогу,
Пець хвалу я багалюбна,
І, нібыта Мірыям,
Танцаваць і біць у бубны».

Не стрываўшы, злосна, з гневам,
Тут палез манах нанова:
«Хай цябе прыб'е наш Госпад
За пякельныя намовы!

Веліялам і Астартай,
Люцыферам, Вельзевулам,
Што над мухамі ўладарыць,
Пагарджаю я агулам.

Ад тваіх чарцей і духаў
І ад жартаў смешна ў роце,
Бо ўва мне – Ісус Хрыстос,
Паспытаў я боскай плоці,

І Хрыстос мне найсмачнейшы.
Рыбу ж вашу мне не жэрці
Нават з поліўкай, якую,
Мабыць, гатавалі чэрці.

Ах, ахвотней, чым спрачацца,
Я б цябе цяпер засмажыў,
Каб не засталася й следу –
Толькі попел, дым і сажа».

Так у лаянцы віруе
Бой за Бога і за веру.
Ваяры дарма грызуцца,
Дзе іх добрыя манеры?

Бой ідзе гадзін дванаццаць,
Ні канца яму ні краю.
Дамы прэюць, таварыства
Ад знямогі ледзь трывае.

Двор сумуе, камерысткі
Пазяхаюць, бы спрасонку.
Пэдра Люты, поўны ласкі,
Распытаць рашае жонку:

«На чыю карысць сягоння
Вырашаеце вы справу?
Хто з іх – капуцын ці рабін –
Варты перамогі й славы?»»

Донна Бланка ў задуменні
Пальцам чухае ля скроні
І, зірнуўшы мужу ў вочы,
Прамаўляе бесстаронне:

«На чью карысць, не знаю,
Я схіліць павінна шалі,
Бо аднолькава абодва
Нам паветра тут псавалі».

Песня маркітанткі
(З Трыццацігадовай вайны)
(Lied der Marketenderin.
Aus dem Dreißigjährigen Krieg)

Ах, як гусараў я бравых люблю!
Ніколі каханне не стыне,
І мне неістотна, які той гусар:
Мне мілы і жоўты, і сіні.

І мушкецёраў таксама люблю!
Кахаю я мушкецёраў,
І афіцэраў, і нават салдат,
Такі ўжо я маю нораў.

Кавалерыстаў маіх, малайцоў,
Люблю не менш, чым пяхоту,
З артылерыстамі я ўначы
Ніколі не знала нудоты.

Мне любы немец, швед і француз,
Кахаю я і гішпанца,
Найперш мне важны чалавек
У кожным з навабранцаў.

Няважна, з якой краіны яны,
Якое веры і мовы.
Каханьня варты кожны з іх,
Калі ён, канечне, здаровы.

Айчына, рэлігія – гэта рызэ,
Не больш чым проста апратка.
Далоў лахманы, да сэрца хачу
Прыціснуць цябе, мой братка!

Я чалавек, чалавечнасць дару
Сваёю душой і целам.

А грошай няма, дык не бяда –
Даўжок пазначу я мелям.

Вісіць над палаткай зялёны вянок,
Зямлю ахінула сутонне.

Салодкай мальвазіі госцю налью
З новай бачуркі сягоння.

Найвышэйшая песня

(Das Hohelied)

Жанчыны цела – гэта верш,
Запісаны Ўладыкам
Прыродзе ў гасцявы альбом:
Зрабіў ён гэта з шыкам.

Усё спрыяла справе той,
Натхніўся Бог без меры –
Сыры матэрыял скарыў
Ва ўпэўненай манеры.

Так, найвышэйшай песняй ёсць,
Па сутнасці, жанчына.
Не перадаць чароўнасць строф –
Клубоў, плячэй і спіны.

Ідэю ў шыю ўклаў Гасподзь,
Ён боскай мераў меркай
Галоўнай думкі хараство,
Убранае ў кудзеркі.

А грудкі! Трапнасць эпіграм!
Ажно бярэ дрыготка!
Падступна вабіць да сябе
Цэзура пасяродку.

Пластычнасць ног, паралелізм –
Паэтыкі аснова.
Хавае фігавы лісток
Красу ўстаўнога слова.

О, гэта не абстрактны верш!
Ён мае рэбры, мяса
І парай зрыфмаваных губ
Цалуе час ад часу.

Паэзіі сапраўднай плоць
І грацыёзнасць рухаў
У песні той, а на ілбе –
Знак чысціні і духу.

Праславіць Творцу я хачу –
Такую маю мэту.
Мы, вершаплёты, – пыл ля ног
Нябеснага паэта.

Я ў захапленні, Уладар,
Ад песні – і не дзіва:
Яе штудзірую я ўдзень
І ўночы асабліва.

Так, я вучуся дзень і ноч,
Не ведаю дакукі,
Вось толькі моцна я схуднеў
Ад гэтае навукі.

***

(Mittelalterliche Roheit...)

Невуцтва сярэднявечча
Замяніў уздым мастацтваў:
Інструнтам для асветы
Пераважна стаў раяль.

І чыгункі жыватворна
Уплываюць на сям'ю,
Бо яны дапамагаюць
Шпарка збегчы ад радні.

Мне ж маркотна, бо сухотка,
Што жарэ маю хрыбціну,
Хутка ад мяне пазбавіць
Гэты прагрэсіўны свет!

ЗМЕСТ

*** (Сасніў я тыпа – дробны, непрыемны...)	5
*** (Прыцісні ручку мне да грудзей...)	6
Песня вязня	7
*** (Яны пераказвалі плёткі...)	8
*** (Ты знала мяне, цябе ведаў я...)	9
*** (Калі я пабачу цябе ў труне...)	10
*** (За чайным столікам чынна...)	11
*** (Мне зноў прысніўся даўні сон...)	12
*** (У сне я горка плакаў...)	13
*** (Ноч засціла мне вочы...)	14
*** (У жыцці маім пахмурным...)	16
*** (У смутку, сэрца ў смутку...)	17
*** (Калі выпадкова ў дарозе...)	19
*** (Калі я, бывае, ранкам...)	21
*** (Я зноў старою дарогай іду...)	22
*** (Тры мудрацы з усходніх краёў...)	23
*** (Дзіця, былі мы дзецьмі...)	24
*** (Калі ты станеш жонкай маёй...)	26
*** (Ах, як завылі кастраты...)	27
Донна Клара	28
Паломніцтва ў Кеўлар	32
Старая песня ля каміна	36
Рампсеніт	38
Два змагары	42
Кароль Рычард	45

Памінанне	46
Прынцэса Шабес.....	47
Дыспут	54
Песня маркітанткі (З Трыццацігадовай вайны)	75
Найвышэйшая песня.....	77
*** (Невучтва сярэднявечча...).....	79

Гайнэ, Г.

Г14 Выбраныя вершы / Генрых Гайнэ ; пераклад з нямецкай Ігара Крэбса. — Мінск : Выдавец Зміцер Колас, 2016. — 84 с. (Паэты планеты).

ISBN 978-985-7164-23-3.

Хрысціян Ёган Генрых Гайнэ (1797–1856) – адна з найярчэйшых постацяў нямецкага рамантызму. Кніга ўлучае пераклады, якія друкуюцца ўпершыню і прапануюць новы погляд на творчасць паэта.

Адрасуецца шырокаму колу чытачоў.

УДК 821.112.2-1

ББК 84(4Нем)-5